

Colecția *Clujul din cuvinte*
este coordonată de Irina Petraș

© Aurel Rău

Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364 117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364 117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RĂU, AUREL

Cântece de stea : articole aniversare Steaua / Aurel Rău. -
Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană, 2019
ISBN 978-606-797-454-6
821.135.1

Editor: Vasile George Dâncu
Coperta: Eduard Grecu
Redactare și tehnoredactare: Andrei Doboș

AUREL RĂU

CÂNTECE DE STEA

Articole aniversare *Steaua*

Cluj-Napoca, 2019

CUPRINS

Steaua aniversară.....	7
Cuvânt către cititori.....	27
Un drum literar	35
Nou început de drum.....	40
Sfertul de veac.....	43
<i>Steaua</i> în timp	51
Actualitate și istorie.....	62
Continuitate și atitudine	72
Patruzeci de ani de existență.....	77
Ora imaginației	93
Semn 550	99
Făcând o revistă	101
Cântece de stea.....	107
<i>Steaua</i> ieri și azi	115
Cântecul stelelor	125
Revista <i>Steaua</i> între două aniversări	130
<i>Steaua</i> 700 (însemnare în Caii lui Sântoader)	141
<i>Steaua</i> într-un alt moment aniversar	143
<i>Steaua</i> și România literaturii	149
Un „jurnal” redacțional, document de timp	158
Dublu moment aniversar.....	200
Adnotări, explicări.....	215

este și expresia gustului și priceperii celor care o redactează, dar și tributara procesului general de creștere și evoluție a întregului front literar), nu-i va putea scăpa însă din vedere fervoarea în căutarea semnelor viitorului și dragostea pentru tradițiile elevate și pentru valorile mari ale veacului, cultul umanului și credința în progresul social – în care un entuziasm al unei tinereți îngândurate n-a încetat să ardă.

Rândurile pe care le-am așternut se voiau la început un cuvânt către cititori. Așa le și socotim, conștiinți de vinovăția de a fi stăruit prea îndelung asupra unor lucruri, lor cunoscute, și care se situează mult sub opera lor de ridicare în viața concretă, din oțel și beton, a staturii unei Români care se vede astăzi până departe. Mulțumind tuturor colaboratorilor și sperând că tot ce n-am realizat vom realiza, astfel ca *Steaua*, după cuvintele academicianului G. Călinescu, „să strălucească pe cer, făcând mii de traiectorii de scânteii și flăcări”, doar cititorilor le închinăm mulțumirile noastre, dimpreună cu cele 178 de volume pe care acum, exagerând, le sărbătorim.

Decembrie 1964

UN DRUM LITERAR

Revista *Steaua* este, la cei 20 de ani pe care-i traversează, o realitate în timp. Ea s-a născut din premisele puse de un *Almanah literar* judicios întocmit și editat, azi amintire și oglindă, și și-a decantat mereu substanța, și-a intensificat treptat contururile, pentru ca începând din 1956, an de limpeziri și recolte, să primească elemente principale ale unui profil care i-a atras simpatii, dar și dezaprobări și i-a impus un prestigiu, confirmat de atâtea ori. Un colectiv strâns a asigurat apariția, în linii mari același, înconjurat de condeiele, visul și încrederea unui cerc definit de colaboratori, mereu mai larg, sentimentul de care am fost stăpâniți în permanență fiind cel al scriitorului în fața hârtiei – de satisfacție și frământare – pentru că *Steaua*, vrându-se turnul de veghe și luptă al unui grup literar, a rămas, totodată, parte integrantă a procesului de creație și devenire a întregii țări.

Scormonitorul de mâine, blând sau sever, pripit sau cumpănind cu minuție fiecare nou pas în comparație cu fenomenul în ansamblu, va spune, evident tot mai pe scurt, cât a fost aur și cât a fost nisip în munca noastră înalt zadarnică. Va stabili el raportul exact și necesar de săgeată și de scut, și cât din ce n-am făcut nu puteam realmente împlini sau doar credeam că nu

ne stă în puteri, iar pentru efortul în care ne aflăm va avea cuvinte potrivite.

Într-o publicație periodică, și în jurul ei, se ivesc și se formează scriitori, esești, istorici literari, oameni de știință cu un cuvânt dincolo de sfera specialității lor, comentatori de artă, oratori, filozofi. Ea poate echivala, când își face un aliat durată, o instituție, o universitate, și poate constitui un ferment în spațiul unei culturi.

Redactată la Cluj, în inima Transilvaniei, înțelegându-și și pragul și menirea, *Steaua* și-a propus investigarea și exprimarea realităților din această parte a țării ca și din celelalte regiuni, scutindu-se singură de vâlul miopiei. Întâlnirea în paginile ei a unora din personalitățile ardelene certe, ca Emil Isac, Ion Agârbiceanu, Ion Breazu, Constantin Daicoviciu, Valeriu Bologa, cu nume prestigioase din Capitală și de peste hotare, cum și a scriitorilor tineri, în plină tatonare, cu frunțași ai scrisului românesc ca Tudor Arghezi, G. Bacovia, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, G. Călinescu și alții, i-a imprimat o atât de particulară pecete. La aceasta s-a adăugat practicarea cu profit reciproc a unui schimb de colaborări între intelectualii români și cei de altă naționalitate, un Gaál Gábor, Alfred Margul Sperber, Jancsó Elemér, Marosi Péter sunt doar câteva verigi dintr-o virtuală întinsă salbă bibliografică.

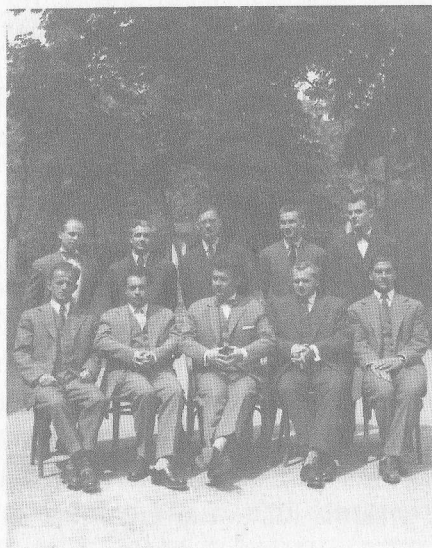
Voluptatea apoi cu care s-a participat întotdeauna, din prima clipă, la așa numita operă de reconsiderare și valorificare a moștenirii literare, Matei Caragiale, V. Voiculescu, Octavian Goga, Liviu Rebreanu, și soli-

citudinea pentru tot ce ne-a părut modalitatea nouă, superioară, de emancipare a scrisului contemporan, inovație și creație, îi întregesc efigia.

Se cuvine un cuvânt de omagiu din partea scriitorilor care redactează *Steaua* azi, scriitorilor care îi acordă încrederea și manuscrisul, devenindu-i colaboratori, cum și celor care prin neliniștea gândului, prin angajare deplină, și-au interferat prin ani destinul cu cel al paginilor ei albe și negre. Își revendică în memorie un loc distinct, atât de potrivit obsesiei de a se ști mereu printre tineri, Miron Radu Paraschivescu, redescoperitorul și partizanul înfiorărilor moderne din poezia lui Emil Isac. Din dramul de timp unde s-a retras, mai tânăr cu douăzeci de ani, încă aproape, până la suprapunere, de năluca mateină a eroului liric din *Cântece țigănești*, îl propun elogiului dragostea-i funciară pentru începuturi și o grijă obsesivă pentru acuratețea stilistică a fiecărei fraze încredințate tiparului.

Întâi în preajma lui, și norocos opus ca structură printr-un mod mai degajat de a privi lucrurile, printr-o tinerețe și imaginație artistică inepuizabile, prin credința-i declarată în gestul dezinvolt și printr-o înclinare firească spre tot ce poate însemna inovație valabilă, necunoscut, aventură în sensul apollinairean, apoi urmându-i, după Geo Dumitrescu, la conducerea revistei, care din acest moment (1954) se va numi *Steaua*, își va afirma personalitatea de pasionat însuflețitor al unei adevărate mișcări literare, A.E. Baconsky. Un program literar și o direcție estetică emancipată se dezvoltă, într-un accentuat spirit polemic, redactorului-șef din această perioadă revenindu-i mai ales greul

luptei în aspirația nobilă de anexare a unor regiuni poetice neparcurse, în respingerea falselor produse, tributare unei gândiri dogmatice, și în aderarea fermă la valorile moderne reale ale scrisului românesc.

Redacția *Steii* din 1958 (de la stânga la dreapta)

Rândul de jos: Victor Felea, Aurel Rău, A.E. Baconsky, Aurel Gurghianu, George Munteanu. Rândul de sus: Leonida Neamțu, D. Florea-Rariște, Liviu Tomuța, D.R. Popescu, Mircea Tomuș

Fiecare în felul său, cu talentul, gustul și capacitatea de opinie propriei, redactorii revistei din Cluj a Uniunii Scriitorilor s-au încadrat larg în această lucrare activă și publică, preocupați ca prin creațiile lor să ilustreze dezideratele teoretice și artistice exprimate sau, invers, prin fapte, prin beletristică și exersare critică, să determine concluzii și formulări teoretice noi. Efortul de

a concepe și tipări o carte în fiecare lună – Arghezi spunea: „Ea (*Steaua*, n.n.) publică anual nu câte un singur volum, dar câte douăsprezece volume luxoase” – presupune incalculabil consum de energii, un tribut scump plătit cu o parte substanțială din timpul necesar scrisului acasă, multă iluzie, și foarte deschise ferestre spre Ieri și spre Măine, spre seismele Apropiatului și Depărtatului – și din această salahorie astrală se poate ieși adesea cu aripile arse.

Revista literară de tradiție e astfel un loc privilegiat unde se întâlnesc bătrânii și tinerii pentru a schimba idei și cuvinte, mesaje; cei morți și cei vii, pentru a confrunta amintiri și proiecte – ca în cetățile vechi; dar în cele din urmă, prin destinație, prin firea lucrurilor, un bun al obștii, al lumii temute a cititorilor, fără de care, zgomotoși sau tăcuți, munca de noapte a scriitorului rămâne, oricât de subțire, pură zădărnici.

În angajarea pentru o artă a umanului, a comunicării, a epocii de construcție pe care o parcurgem, *Steaua* înțelege să-și reafirme hotărârea de a milita sub semnul statornicitelor ei aspirații. Accentuarea poziției critice, favorizarea punctelor de vedere curajoase și realiste, depășirea tendinței mai recente de relativă menținere într-o atitudine de expectativă și comentariu, și deschiderea cu toată convingerea spre dezbateri și confruntări vii și călăuzite de credința în adevăr și frumos, ne dorim să fie urmarea examenului de sine în acest ceas, darul cel mai de preț.

Decembrie 1969

NOU ÎNCEPUT DE DRUM

Într-un format mărit, cu mai moderne soluții grafice, *Steaua* se află la un nou început de drum. Dacă n-ar suna prea pretențios, în al treilea moment istoric (după înființarea sub titlul de *Almanahul literar* și după structurarea sub actualul nume).

Neabsorbiți de un alt destin, cei din vechea grupare care au mai rămas în redacție sau în paginile azi tipărite ne angajăm la această acțiune de viitor cu sentimentul a tot ce s-a făcut până în prezent, dar și cu iluzia de mai bine și mai frumos, cu speranța că efortul revuistic nu e o muncă a lui Sisif, cu convingerea că mărind șansele mai promptelor schimburi de idei slujim afirmării unui spirit dinamic, mereu necesar oricărei creații. Condeielor anterioare li se asociază în același scop talente ivite recent, beletriști și critici aflați la primele lor izbânzi prin cuvânt, conform principiului care a prezidat mișcarea literară de aici și idealului de durată. Colaboratori de ieri și nume devenite prestigioase în anii apropiați, un cerc pe care ni-l imaginăm cât mai larg.

Urmare a unei evoluții și a unui proces de substanțializare și adâncire la care *Steaua* și-a avut partea, literatura română actuală se află pe temelii consolidate, în căutare și promovare de valori mai certe. Cu deschidere spre modalități diverse, la jumătatea dis-

tanței între tradiție și experiment, poezia a înregistrat clar altitudini, oricând demonstrabile, după cum și-a însușit aspirația spre o problematică existențială și conștiința relativității oricărei definiții a liricului. Proza începe să-și vadă răsplătită ambiția de a trece de la povestire la roman, fapt pozitiv cu toată aparenta dezavantajare a nuvelei. Critica a întrepătruns și ea toate experiențele impresionismului cu știința, eseul cu studiul, făcând uneori din nevoia cunoașterii de sine subiect predilect, impunând oricum dezbaterile teoretice în sfera de interes a unui public atent, receptiv la exegeze și la eleganțele discursului intelectual. Teatrul, filmul, artele plastice își caută, de asemenea, cu unele reușite, limbajul, în condițiile înaltei responsabilități față de om și de istorie, în ambianța rezolvărilor și întrebărilor la care asistăm în plan planetar.

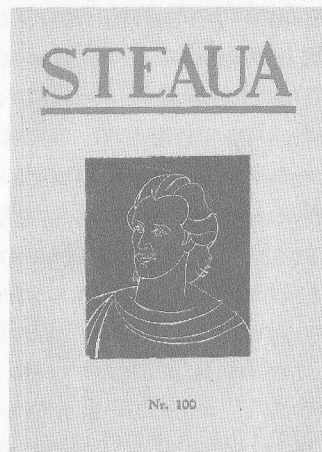
Înțelegem să contribuim la mai bine și mai frumos nu numai prin munca obscură de triere sau de perfecționare a textelor urmând să vadă lumina, ci stăruitor, număr de număr, și prin obiectivele pe care ni le vom propune, și prin dezbaterile pe care le vom iniția. Ne-am bucura să promovăm și să găzduim o critică dreaptă, demitizantă, purtătoare de fertile sugestii și neînfeudată campaniilor sau intereselor exterioare valorii. Exagerarea meritelor reale, născocirea altora, regia tăcerii sau zgomotul în jurul unei cărți, mimetismul sau autopastișarea, la adăpostul modei, apar ca virtuale teme ale lucidității și în perioada prin care trecem.

Literatură, estetică, filosofie, artă, iată teritorii deasupra cărora zboruri impetuoase pot fi stârnite. Clujul universitar, cadru cărturăresc, tradiția de a atrage alături de tineri nume de scriitori afirmați, din București și aiurea, deschiderea spre toate forțele proaspete, patronajul Uniunii Scriitorilor, sunt împrejurări și condiții prin care o revistă fiindând nu în Capitală poate năzui la încă un loc important în concertul culturii, la o adresă și un ecou nelimitate.

Cu noul ritm de apariție, întâi și cincisprezece ale lunii, cu spațiul paginilor de acum, favorabil imaginii vizuale – pătrunderea, în scrierile publicate, a vieții, a socialului, a contemporaneității, e mai mare. Dată credința în frumusețea umanului și a muncii, în perfectibilitatea instituțiilor și lucrărilor unde fiecare individ este implicat, a asocia preocupărilor scriitoricești observația și abordarea publicistică e un câștig. Evident, principala sarcină rămâne promovarea literaturii, realizarea ei la un nivel artistic și de conținut cât mai ridicat, și în apropierea resurselor de energie și etern, adâncime și încredere sălășluind în popor, în măritul Cititor.

Mai 1971

SFERTUL DE VEAC

Gândind-o zi de zi, interogând-o, flatând-o, am dus *Steua* la sfertul de veac. Ne aflăm în plin acest eveniment al ei, nu fără emoție: toate caracteristicile unei vieți de om i le poți denunța. Bucurie, venirea-i pe lume, pentru o zgomotoasă familie răsărită. Care privește viitorul cu încredere, cu dezinvoltură; cu prețuire și multă stimă, trecutul; fără complexe, pe contemporani. Amestecate satisfacții, felurite griji și peripeții ale creșterii, ale primelor încăierări, primelor prietenii, primelor înfrângeri, primelor ecouri. Înțelegând să fie ea însăși în raporturile cu consacrații, cu puternicii, cu aducătorii de inedit, cu prea

liniștiții sau cu neliniștiții, și suportând consecințele. Curioasă de spațiu și timp.

Conștiința apoi că angajarea e una existențială. La 50 și la 100 de numere, la 10 ani, la 15, la 20, avantajul aniversării e exploatat ritualic. Într-o haină de sărbătoare apar aceste numere, cu tot dichisul. De la tinerețe la bătrânețe, de la munte până la mare, colaboratorii, orchestral. Flori pe masă. Și: ce-am făcut, ce-ar trebui să facem. În acest stil, mersul, evoluția, sunt asigurate. Posibilitatea lucrului, nesfârșite. Când forțele s-au dispersat, morari noi sunt aduși, cum ar spune Emil Isac, și „moara tot macină”, încărcători noi de vagoane la un tren al viselor.

*

A face o revistă înseamnă a crea un loc de întâlniri, a determina întâlniri, a-ți putea alege partenerii de dialog și a avea un cuvânt la modul de a se prezenta ei în lume. Prilej de a te ști bogat și sărac în același timp. De a fi autor și de a fi un nor. De aici caracterul aparte al tagmei. Oameni care judecă și care sunt judecați, care își fac din deschiderea plicurilor venite cu oferte de colaborări, și, din cerneala șpalturilor, patimă, ca din fumat. Care se cred atotștiutori într-ale scrisului și încearcă o discretă complexare față cu scriitorul care trăiește din scris, stăpân absolut pe ziua-(lui)-lumină. Mai mult decât acesta, lucrători de noapte, sau „paznici de far”.

Genul de spectacol pe care îl ai de realizat nu-ți lasă fața la vedere: ca-n teatrul de păpuși. Deși protagoniștii sunt realități pregnante, *domni ai țării românești* din spirit. Marii morți de azi, marii morți de mâine. Le potrivești pașii pentru sfințirea unui oraș, pentru descurajarea unui flagel încă nevăzut, pentru captarea impulsurilor unui astru, pentru uciderea unui crâșnic, pentru definirea unei agresiuni de frumusețe, pentru reconfirmarea sau infirmarea unei glorii, pentru un simplu act de simplă solidaritate umană peste mări și țări. Și li-i amesteci cu ai sfioșilor, ai iconoclaștilor, ai înrouaților, căroră le deschizi tu poarta ca să ți-o închidă ei, poate, atenuând astfel primilor excesul de meșteșug și celor din urmă evlavie de gramatică, și nu răgazul îți este dat, și clepsidra e-ntoarsă iar și iar.

Însă asemănarea cu actorul în genere. Te adresezi publicului numai cât ești viu. Ființezi prin singură secunda apariției. După aceea paginile grijuliu comandate, armonizate, ilustrate, trec la arhivă, pe când cărțile, pe care le-au anunțat, comentat, înrăurit, își continuă existența, întâlnirile succesive cu cititorii. Cine, pe care meridian, reeditează un număr reușit dintr-o revistă?

*

Stea a văzut lumina zilei la Cluj în primii ani ai structurii sociale în care evoluăm, și paginile ei sunt martore tuturor momentelor decisive prin care țara